

**Câu 6. Phong tục, tập quán cơ bản?**

**n:** Gạo tẻ là lương thực chính; lương thực phụ là ngô. Thực phẩm có rau, muối, cá, canh rau, lâu lâu mì có ba thịt, cá. Bà con hàng ngày có thể cá gia đình ngồi quanh nồi cơm, bát... hoặc chia thành từng phần cho mỗi người. Bà tiệc, lấy chẻ ru cần làm trung tâm, quanh đó có các món ăn trên bát, lấy hoặc là chuối ớt và n, và uông. Khi ru nga nga say có hát, nhảy múa, anh chiêng. Trẻ em, mỗi người bắt kê nam hay nữ đều hút thuốc lá.

**M:** an ông ông không vai trong kẻ sọc nhiều màu (toại), ngày lễ ông không vai chạm dài 4m và rộng 0,3 m, có ng viên hoa văn và buông tua chỉ nhiều màu hai đầu. Áo màu đen cổ tay, h nách, ng viên hoa văn chỉ màu chạy dọc hai sườn mang âm dấu vết kiểu Đông Sơn. Ptao học chu lang màu áo chạm che kín miệng, tay dài, chui đầu, có một mảng sọc màu ở lưng khuy và khuyết cái t có ên ngọc. Dài dài cúc là miếng vải ở hình vuông khâu áp vào ở lưng dấu hiệu là áo. an ba màu vải chạm (dài 1,40m, rộng 1m), có ng viên hoa văn chạy quanh gấu. Phân cấp có tua chỉ trong học màu. Vải không khâu liền thành ông nên khi mặc chỉ cuốn vào thân ở chỗ giáp hai đầu về phía trước. Họ mặc áo canh ngắn bó sát thân, màu đen chạm, kiểu chui đầu, dài tay. Trên canh tay áo có chiếc c thêu nhện ng vòng hoa văn chỉ màu. Nữ quanh năm nong nọc nên cá nam lẫn nữ thích đi trần.

**:** Nhà sàn cho mỗi gia đình một và một chông mẫu hệ. Kiến trúc có hai loại. Nhà sàn dài kiểu la-yun-pa, dài 13,5 m và rộng 3,5 m là kích thước trung bình cho mỗi nhà. Nhà có phân thành hai phần: bên mang và bên óc. Cả bên óc chỉ quay về hướng bắc và bên óc dành cho những người ăn ba – chủ gia đình mẫu hệ. Trong nhà có hai bếp. Nhà nhỏ kiểu hrun vì kích thước rộng 3m x dài 9m. Chiều cao từ đất lên sàn không qua 4,5m. Cả chính thông ra sân phía chỉ quay về hướng bắc. Hai bên cả chính có hai cửa sổ. Trong nhà chỉ có một bếp.

**C:** xin: Luật tục nghiêm cấm những người cùng ngành họ và dòng họ lấy nhau. Tuổi từ 18-19 nam nữ đều lấy chọn người yêu, trong đó nữ chủ ông là chọn lấy chông. Phong tục gian lận, không mang tình chất mua bán và do nhà gái chủ ông. Bao lu tục người chết, v lấy em chông và ngọc lại v chết, chông có thể lấy chỉ v. Khi a thanh v thanh chông thì an ông phải sang nhà v, không có trong hợp ngọc lại.

**S:**inh e: Bà mẹ có coi trọng. Khi mang thai họ không có làm việc nặng nhọc. Họ rất lo sợ đẻ khó và chết vì sinh nở. Khi sinh nở sản phụ phải kiêng khem nhiều thứ như không ăn cơm nếp mà chỉ dùng cơm lam, không ăn thịt mà chỉ ăn rau...

**M:**ạch: Người Giarai theo tục tất cả người cùng họ mẹ chôn chung một huyệt. Người an ông chết phải khiêng về chôn huyệt phía mẹ mình. Trong huyệt chung ấy, các quan tài xếp kê sát bên nhau theo chiều ngang rồi chông lên theo chiều dọc. Khi quan tài cao bằng miệng huyệt thì lấy ván kê bên bên ở chôn tiếp vai ba lớp nạm lam lên “bỏ má” (Hoa lui, Thi nga hay Bô thi)-một nghi thức lạ trong quá trình tang lễ.

**N:**hà mị: Việc làm nhà mị bắt đầu bằng nghi thức bôi tim đất. Bà chủ em 7 hạt gạo tẻ trên đất rồi lấy cái bát úp lên ở bôi tim hiệu số linh ngọc của thân đất. Sau 3 ngày, 3 hôm lật bát lên xem nếu hạt gạo còn nguyên là thuận. Ngọc lại, mất hạt nào thì phải đi bôi tim chỗ khác. t hạt gạo ở bôi xong tổ chức ăn uống, họ reo, múa chiêng 3 ngày. Dừng nhà xong lại một hôm nhà mị 3 hôm nhà mị kết thúc.

**T:**h cúng: Người Giarai theo văn vật hu linh. Thần linh (Yang) có nhiều loại, trong đó có ba loại nổi bật có nhắc đến trong lễ cúng hàng năm hay nhiều năm một lần:

-Thần Nhà (Yang sang) là lực lượng bao vệ nhà cả ở cúng trong nhà. Khi nhà mị dùng thì phải tiên hành nghi thức lễ âm trâu và trồng cây gạo.

-Thần Làng (Yang ala bên) và thần Núi (Yang ia) là lực lượng bao vệ làng xóm và cuộc sống của mọi thành viên ở cùng bên núi và chân núi.

- Thần Vua (Yang ptao) do vua La, vua Núi, vua Gio (Ptao agin) tiên hành lễ cầu tri, mưa thuận, gió hòa và mưa mang tốt.

Ngoài ra, người Giarai còn tin khi chết các linh hồn biến thành ma. Có hiện tượng gan cho người có ma thuật làm hai gọi là ma lại.

**L:**ê tết: Xưa nam nữ đến tuổi thanh niên có tục cả rưng ham trên. Việc này do ông gia Pô khoa tki thực hiện bằng cách lấy liềm cắt học dùng một viên đá ráp chà sát vào ham rưng trên, ven suối. Cắm màu rưng bằng lá thuốc (Tkoiam). Nữ 1-2 tuổi xâu lỗ tai, sau đó lấy bấc cây cng dần tai ra ở trên khi trong

thanh thi eo hoa tai bng nga voi co ng kinh ên 6cm. Nam gii không cng tai ma chi uc lô ê eo khuyên.

Lê nghi ln nhât la lê bo ma, tac tng mô, lê lên nha mi, co n, uông, hat, biêu diên công chiêng.

Lich: Thang giêng c tinh t ngay co trâm ma âu tiên, tng ng vi thang 4 dng lich. Thang 12 lich Giarai (thang 3 dng lich) gọi la Blanning, nghi nghi lao ông va lam cac lê nghi tôn giao, tin nng.

Hoc: Ngi Giarai a co bô ch theo mầu t Latinh. Giông nh tât ca cac dân tộc khác, hiên nay hoc sinh Giarai êu hoc tiêng va ch phô thông.

Vn nghê: Ngi Giarai co nhiều trng ca nh m San, Xinh Nha, m Di,...thê hiên di hình thc hat th co êm an Tng nng. Nhng iêu vu dân gian Giarai co một số ông tac mô phong nhng cuộc chiên tranh gia cac bô tộc. an T rng, Krông put, Tng nng...c s dung rất phô biên.

Chi: Thanh niên thích chi keo co trong ngay lê.

\* Tài liu tham kho: Hoi va ap vê 54 dân tộc Việt Nam, Nha xuất ban chinh tri quốc gia

**TNG ÀI DCH V CÔNG** tip tc ng ti thông tin v các danh nhân, a danh, tên ng ph, mc son lch s, dân tộc Việt Nam khác trên a bàn TP. à Nng.

**Chi tit các danh nhân, a danh, tên ng ph, mc son lch s, dân tộc Việt Nam khác**, Quý anh/ch vui lòng liên h ng dây nóng 0236 1022 c cung cp (cc gi in 200+/phút, KHÔNG THU PHÍ PHC V).

**TNG ÀI DCH V CÔNG:** (0236) **1022** hoc **\*1022** , min phí phc v

- 1. Nhn phn ánh, góp ý** ca nghi dân cho Thành ph và chuyñ c quan chc nng x lý
- 2. Hng dn, gii áp TH TC hành chính, quy nh, chính sách**
- 3. Hng dn s dng dch v chính quyn in t**
- 4. Cung cp các thông tin khác ca Thành ph (thiên tai, a im, s kin, ....)**
- 5. Cung cp dch v Call Center , nhn tin CSKH chuyên nghip, GIÁ R NHT.**